

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

8 päivänä toukokuuta 2003 *

Asiassa C-111/01,

jonka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkittamisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Gantner Electronic GmbH

vastaan

Basch Exploitatie Maatschappij BV

ennakkoratkaisun edellä mainitun 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 21 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimuk-

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

seen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1; yleissopimus muutoksineen, s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Wathelet (esittelevä tuomari) sekä tuomarit C. W. A. Timmermans, A. La Pergola, P. Jann ja S. von Bahr,

julkisasiamies: P. Léger,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M.-F. Contet,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Gantner Electronic GmbH, edustajinaan Rechtsanwalt A. Concin ja Rechtsanwalt H. Concin,

— Basch Exploitatie Maatschappij BV, edustajanaan Rechtsanwalt T. Frad,

- Itävallan hallitus, asiamiehenään H. Dossi,

- Italian hallitus, asiamiehenään U. Leanza, avustajanaan avvocato dello Stato O. Fiumara,

- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään G. Amodeo, avustajanaan D. Lloyd Jones, QC,

- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud ja W. Bogensberger,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Gantner Electronic GmbH:n, Basch Exploitation Maatschappij BV:n, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja komission 10.7.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 5.12.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Oberster Gerichtshof on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 22.2.2001 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 12.3.2001, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan (jäljempänä pöytäkirja) nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä edellä mainitun 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 21 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin tämä yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1; yleissopimus muutoksineen, s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1; jäljempänä Brysselin yleissopimus).
- 2 Nämä kysymykset on esitetty riita-asiassa, jossa asianosaisina ovat Itävallan oikeuden mukaan perustettu Gantner Electronic GmbH -niminen yhtiö (jäljempänä Gantner) ja Alankomaiden oikeuden mukaan perustettu Basch Exploïtatïe Maatschappij BV -niminen yhtiö (jäljempänä Basch) ja jossa on kyse niiden välisten liikesuhteiden katkeamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Brysselin yleissopimus

- 3 Brysselin yleissopimuksen johdanto-osan mukaan sen tarkoituksena on helpottaa tuomioistuinten päätösten vastavuoroista tunnustamista ja täytäntöönpanoa EY 293 artiklan mukaisesti ja vahvistaa Euroopan yhteisössä sinne sijoittautuneiden henkilöiden oikeussuojaa. Johdanto-osassa todetaan myös, että tätä varten on välttämätöntä määritellä sopimusvaltioiden tuomioistuinten kansainvälinen toimivalta.
- 4 Toimivaltaa koskevat määräykset ovat Brysselin yleissopimuksen II osastossa. Tämän osaston 8 jakson, jonka otsikko on "Vireillääolo ja samassa yhteydessä käsiteltävät kanteet", tarkoituksena on ehkäistä ristiriitaiset tuomiot ja varmistaa näin hyvä lainkäyttö yhteisössä.
- 5 Vireillääolovaikutusta koskevassa 21 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Jos eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen.

Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen, tulee muiden tuomioistuinten tuon tuomioistuimen toimivallan vuoksi jättää asia tutkimatta.”

- 6 Brysselin yleissopimuksen 22 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Jos eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetut kanteet liittyvät toisiinsa, tuomioistuin, jossa kanne on myöhemmin nostettu, voi niin kauan, kuin molemmat kanteet ovat vireillä ensimmäisessä oikeusasteessa, keskeyttää asian käsittelyn.

Tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, voi asianosaisen pyynnöstä myös jättää asian tutkimatta, jos toisiinsa liittyvien kanteiden käsittelyn yhdistäminen sanotun tuomioistuimen lain mukaan on sallittua ja se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen tutkimaan molemmat kanteet.

Tätä artiklaa sovellettaessa katsotaan kanteiden liittyvän toisiinsa silloin, kun niiden välillä on niin läheinen yhteys, että kanteiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä näyttää tarpeelliselta, jotta vältetään se, että kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä johtaisi ristiriitaisiin tuomioihin.”

Kansalliset lainsäädännöt

- 7 Itävallan ja Alankomaiden lainsäädäntöjen mukaan kuittaus edellyttää aina yhden osapuolen toiselle osapuolelle tekemää yksipuolista ilmoitusta. Alankomaiden ja Itävallan lainsäädännöissä ei tunneta lakiin perustuvaa kuittausta, joka

tunnetaan muiden Euroopan maiden kansallisissa lainsäädännöissä ja jolle on leimallista, että vastakkaiset saatavat lakkaavat suoraan lain nojalla. Ilmoitus voidaan tehdä joko oikeudenkäynnin ulkopuolella tai sen yhteydessä. Sillä on taannehtiva vaikutus: molemmat saatavat katsotaan lakanneiksi siitä päivästä alkaen, jolloin kuittauksen edellytykset täyttyivät, eikä siitä päivästä alkaen, jolloin kuittausilmoitus tehtiin; tuomioistuimen tehtävä rajoittuu sen toteamiseen, että kuittaus on tapahtunut.

Kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä oleva oikeudenkäyntiasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 8 Gantner valmistaa ja myy kirjekyyhkyjä varten käytettäviä ajanottokelloja. Se oli liikesuhteessa Baschin kanssa ja toimitti tälle tavaroita, jotta ne myytäisiin edelleen Alankomaissa.
- 9 Koska Gantner katsoi, että Basch ei ollut maksanut kauppahintaa kesäkuuhun 1999 mennessä toimitetuista ja laskutetuista tavaroista, se lopetti liikesuhteen.
- 10 Basch nosti 7.9.1999 päivätyllä kannekirjelmällä, joka annettiin Gantnerille tiedoksi 2.12.1999, Arrondissementsrechtbank Dordrechtissa (Alankomaat) kanteen, jossa se vaati Gantnerin velvoittamista maksamaan sille 5 555 143,60 Alankomaiden guldenin (NLG) (2 520 814,26 euron) suuruisen summan pääosin vahingonkorvauksena. Basch vetosi siihen, että koska Gantner oli irtisanonut yli 40 vuotta kestäneen sopimussuhteen, irtisanomisajan olisi pitänyt olla pidempi.

- 11 Ennakkoratkaisupyyntöistä ilmenee, että Basch katsoi, että sillä on 5 950 962 NLG:n (2 700 428,82 euron) suuruinen saatava. Se vähensi kuitenkin tästä summasta 376 509 NLG:a (170 852,34 euroa), mikä vastaa Gantnerin saatavia, jotka ovat Baschin mukaan perusteltuja, ja vaati tämän seurauksena tuomioistuimessa vain 5 555 143,60 NLG:n (2 520 814,26 euron) suuruista summaa. Näin ollen Basch teki tahdonilmaisuuksensa perustuvan kuittauksen.
- 12 Oikeudenkäynnissä Arrondissementsrechtbank Dordrechtissa Gantner ei vedonnut saatavaan Baschin vaatimuksia vastaan.
- 13 Gantner nosti 22.9.1999 päivätyllä kannekirjelmällä, joka annettiin Baschille tiedoksi 21.12.1999, Landesgericht Feldkirchissä (Itävalta) kanteen, jossa se vaati Baschin velvoittamista maksamaan sille 11 523 703,30 Itävallan šillingin (ATS) (837 460,18 euron) suuruisen summan, joka vastaa Baschille kesäkuuhun 1999 asti toimitettujen maksamattomien tavaroiden kauppahintaa.
- 14 Basch vaati, että kanne on hylättävä. Se väitti, että Gantnerin saatavan se osa, jota se piti perusteltuna, eli 170 852,34 euroa, oli lakannut Baschin Alankomaissa oikeudenkäynnin ulkopuolella tekemällä kuittauksella. Gantnerin vaatimuksen loppuosasta (666 607,84 euroa) Basch katsoi, että jos se kaikesta huolimatta todetaan perustelluksi, se kuittaantuu joka tapauksessa Baschilla olevan sellaisen vahingonkorvaussaatavan loppuosalla, joka oli Arrondissementsrechtbank Dordrechtissa vireillä olevan riita-asian kohteena. Lisäksi Basch vaati, että Landesgerichtin oli keskeytettävä asian käsittely Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan perusteella vireilläolovaikutuksen vuoksi tai Brysselin yleissopimuksen 22 artiklan perusteella sen vuoksi, että asiat liittyvät toisiinsa.
- 15 Landesgericht hylkäsi koko sen käsiteltävänä olevan oikeudenkäynnin keskeyttämistä koskevan vaatimuksen. Se päätti kuitenkin lykätä Baschin esittämän puolustautumisperusteen käsittelemistä, joka koskee kuittauksella saatavalla, jota Basch vaati maksettavaksi Arrondissementsrechtbank Dordrechtissa.

- 16 Basch haki Oberlandesgericht Innsbruckissa (Itävalta) muutosta Landesgerichtin päätökseen olla keskeyttämättä koko oikeudenkäyntiä.
- 17 Oberlandesgericht katsoi, että Baschin Alankomaissa oikeudenkäynnin ulkopuolella tekemää kuittausta koskeva puolustautumisperuste saattoi synnyttää vireilläolovaikutuksen kahden riita-asian välille, ja kumosi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen siltä osin kuin siinä hylättiin Baschin asian käsittelyn keskeyttämistä koskeva vaatimus, joka perustui Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaan. Oberlandesgericht vahvisti sen sijaan päätöksen, jonka mukaan Baschin Brysselin yleissopimuksen 22 artiklan perusteella esittämä asian käsittelyn keskeyttämistä koskeva vaatimus hylätään; tämä hylkääminen on siis lainvoimainen.
- 18 Gantner teki tästä päätöksestä valituksen Oberster Gerichtshofiin.
- 19 Oberster Gerichtshof katsoo ensimmäiseksi, että Baschin ja Gantnerin esittämät vaatimukset eivät perustu samoille tai samanlaatuisille tosiseikoille. Basch vaatii alankomaalaisessa tuomioistuimessa korvausta vahingosta, joka sille aiheutui siitä, että Gantner irtisanoi lainvastaisesti väitetyn jälleenmyyntisopimuksen. Oikeudenkäynnissä, jonka Gantner pani myöhemmin vireille itävaltalaisissa tuomioistuimissa, se vaatii niiden tavaroiden kauppasumman maksamista, jotka toimitettiin liikesuhteen päättymistä edeltävänä ajanjaksona. Oberster Gerichtshof katsoo, että käsitteellisesti nämä vaatimukset eivät perustu samoista tosiseikoista ja toimista tehtyihin ristiriitaisiin arvioihin vaan että kumpikin niistä perustuu erillisiä oikeuksia perustaviin eri tosiseikkoihin ja eri toimiin.
- 20 Oberster Gerichtshof pohtii kuitenkin, onko asiaa koskeva yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö (ks. asia 144/86, Gubisch Maschinenfabrik, tuomio 8.12.1987, Kok. 1987, s. 4861, 16—18 kohta, ja asia C-406/92, Tatry, tuomio 6.12.1994, Kok. 1994, s. I-5439, 30—34 kohta) huomioon ottaen katsottava, että tässä tapauksessa vireilläolovaikutuksen edellytykset täyttyvät.

21 Toiseksi Oberster Gerichtshof toteaa, että Basch vetoaa toistaiseksi voimassa olleeseen sopimukseen, kun taas Gantnerin mukaan kysymyksessä ovat toisiaan seuranneet myyntisopimukset.

22 Tältä osin Baschin alankomaalaisessa tuomioistuimessa nostaman kanteen osalta kysymys toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen olemassaolosta nousee Oberster Gerichtshofin mukaan esiin vain esikysymyksenä. Näin ollen on tärkeää tietää, tuleeko päätös, jonka alankomaalainen tuomioistuin tulee tekemään kysymyksestä, joka suurimmassa osassa Itävallan oikeuskirjallisuutta määrittellään vielä pelkäsi ennakkokysymykseksi, olemaan Itävallassa myöhemmin käytävässä menettelyssä oikeudellisesti sitova vai ei. Oberster Gerichtshof korostaa, että tämä kysymys on Itävallan oikeudessa äärimmäisen kiistelty.

23 Oberster Gerichtshof päätti siis lykätä asian ratkaisemista ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Sovelletaanko Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan käsitettä ’sama asia’ myös vastaajan väitteeseen, jonka mukaan kantajan vaatimasta määrästä osa on kuitattu oikeudenkäynnin ulkopuolella, kun vielä maksamattomaksi väitetty vastasaatavan määrä on samojen asianosaisten välisen oikeudenkäynnin kohteena, koska toisessa sopimusvaltiossa on jo aiemmin nostettu kanne?

2) Onko ratkaistaessa sitä, onko kyseessä ’sama asia’, otettava huomioon ainoastaan kantajan myöhemmin vireille saatetussa oikeudenkäynnissä esittämät väitteet eikä siis vastaajan oikeudenkäyntiväitteitä ja vaatimuksia ja erityisesti oikeudenkäynnin yhteydessä tapahtuvaa kuittaamista koskevaa

puolustautumisperustetta, joka koskee saatavaa, josta on samojen asianosaisten välillä vireillä oikeudenkäynti, koska toisessa sopimusvaltiossa on jo aiemmin nostettu kanne?

- 3) Onko tuomio, joka koskee toistaiseksi tehdyn sopimuksen lainvastaisen irtisanomisen perusteella maksettavaa vahingonkorvausta, sitova myöhemässä samojen asianosaisten välisessä oikeudenkäynnissä, joka koskee sitä, oliko tällainen sopimus olemassa?”

Kaksi ensimmäistä ennakkoratkaisukysymystä

- 24 Kahdessa ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään, jotka on aiheellista tutkia yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa tulkittava siten, että sen arvioimiseksi, koskevatko samojen asianosaisten välillä eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetut kaksi kannetta samaa asiaa, on otettava huomioon paitsi kummankin kantajan vaatimukset myös yhden vastaajan esittämät puolustautumisperusteet.

- 25 Tältä osin on todettava ensiksi, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan sanamuodon mukaan tätä määräystä sovelletaan, kun kahden oikeusriidan asianosaiset ovat samat ja kun kanteet koskevat samaa asiaa (ks. em. asia Gubisch Maschinenfabrik, tuomion 14 kohta). Lisäksi tässä määräyksessä tarkoitetaan oikeudenkäynnin kohteella kanteen tavoitetta (ks. em. asia Tatry, tuomion 41 kohta).

- 26 Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan sanamuodosta ilmenee näin ollen, että siinä tarkoitetaan vain molempien oikeudenkäyntien kantajien vaatimukset, eikä vastaajan mahdollisesti esittämiä puolustautumisperusteita.
- 27 Seuraavaksi asiassa 129/83, Zelger, 7.6.1984 annetusta tuomioista (Kok. 1984, s. 2397, 10—15 kohta) ilmenee, että siltä osin kuin tämän tuomion 25 kohdassa mainitut aineelliset edellytykset täyttyvät, vireilläolovaikutus on olemassa siitä hetkestä lähtien, kun kahden eri sopimusvaltion tuomioistuimissa on lopullisesti nostettu kanteet, toisin sanoen ennen kuin vastaajat ovat voineet esittää kantansa.
- 28 Vaikka tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22 päivänä joulukuuta 2000 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) ei sovelletakaan ajallisesti kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevaan asiaan, siinä vahvistetaan tämä tulkinta.
- 29 Tässä asetuksessa täsmennetään nimittäin muun muassa vireilläolovaikutusta koskevien sääntöjen soveltamista varten, milloin asian katsotaan olevan vireillä tuomioistuimessa. Sen 30 artiklan nojalla asian katsotaan olevan vireillä joko ajankohtana, jona haastehakemus tai vastaava asiakirja jätetään tuomioistui-
meen, edellyttäen, että kantaja ei ole sen jälkeen jättänyt ryhtymättä häneltä edellytettyihin toimiin haasteen antamiseksi tiedoksi vastaajalle, tai jos asiakirja on annettava tiedoksi ennen sen jättämistä tuomioistui-
meeseen, ajankohtana, jona tiedoksiannosta vastaava viranomainen ottaa sen vastaan, edellyttäen, että kan-

taja ei ole sen jälkeen jättänyt ryhtymättä häneltä edellytettyihin toimiin asiakirjan jättämiseksi tuomioistuimeen.

30 Lopuksi on aiheellista korostaa vireilläolovaikutuksen mekanismin objektiivista ja automaattista luonnetta. Kuten Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on aivan oikein todennut, Brysselin yleissopimuksen 21 artiklalla toteutetaan yksinkertainen järjestelmä sen määrittämiseksi menettelyn alussa, kumpi niistä tuomioistuinista, joissa kanne on nostettu, lopulta käsittelee oikeudenkäyntiasian. Tuomioistuimella, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on velvollisuus lykätä viran puolesta asian käsittelyä siihen asti, kunnes sen tuomioistuimen toimivaltaisuus on osoitettu, jossa kanne on ensimmäiseksi nostettu. Kun tämä toimivaltaisuus on osoitettu, tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on luovuttava asian käsittelystä tämän toisen tuomioistuimen hyväksi. Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan tarkoitusta ei otettaisi huomioon, jos kanteiden sisältöä ja luonnetta voitaisiin muuttaa vastaajan väistämättä myöhemmin esittämällä vaatimuksilla. Viivästysten ja kustannusten lisäksi tällainen ratkaisu voisi nimittäin johtaa siihen, että alun perin tämän artiklan nojalla toimivaltaiseksi todetun tuomioistuimen olisi myöhemmin luovuttava asian käsittelystä.

31 Edellä todetusta seuraa, että sen arvioimiseksi, onko kahden oikeudenkäyntiasian välillä vireilläolovaikutus, ei voida ottaa huomioon puolustautumisperusteita, oli niiden luonne mikä hyvänsä, eikä erityisesti niitä, jotka koskevat kuittausta ja joihin vastaaja voi vedota sen jälkeen, kun asia on lopullisesti saatettu vireille tuomioistuimessa tämän viimeksi mainitun kansallisen oikeuden sääntöjen mukaisesti.

32 Edellä todetun valossa kahteen ensimmäisen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on tulkittava siten, että sen arvioimiseksi, koskevatko samojen asianosaisten välillä eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetut kaksi kannetta samaa asiaa, on otettava huomioon vain kantajien vaatimukset, eikä yhden vastaajan esittämiä puolustautumisperusteita.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

- 33 Kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellään ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa saada tietää, sitooko yhden sopimusvaltion sellaisen tuomioistuimen päätös, jonka on kanteen ratkaisua varten pitänyt arvioida asianosaisten välisten suhteiden oikeudellista luonnetta, toisen sopimusvaltion tuomioistuinta, jossa on myöhemmin saatettu vireille oikeudenkäyntiasia, jossa asianosaiset ovat samat ja jossa asianosaisten välisten samojen sopimussuhteiden täsmällinen oikeudellinen luonne on riidanalainen.
- 34 Aluksi on syytä muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 234 artiklan mukaisessa yhteisöjen tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinien välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos esitetyt kysymykset koskevat yhteisön oikeuden tulkintaa, yhteisöjen tuomioistuimen on siten lähtökohtaisesti ratkaistava esitetyt kysymykset (ks. mm. asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995, Kok. 1995, s. I-4921, 59 kohta; asia C-379/98, PreussenElektra, tuomio 13.3.2001, Kok. 2001, s. I-2099, 38 kohta, ja asia C-390/99, Canal Satélite Digital, tuomio 22.1.2002, Kok. 2002, s. I-607, 18 kohta).
- 35 Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin katsonut myös, että sen on oman toimivaltaisuutensa arvioimiseksi poikkeustapauksissa tutkittava ne olosuhteet, joiden vallitessa kansallinen tuomioistuin esitti ennakkoratkaisukysymyksen (em. asia PreussenElektra, tuomion 39 kohta ja em. asia Canal Satélite Digital, tuomion 19 kohta). Se yhteistyön henki, jonka on vallittava ennakkoratkaisumenettelyn

yhteydessä, merkitsee sitä, että kansallinen tuomioistuin omalta osaltaan ottaa huomioon sen, että yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä on myötävaikuttaa lainkäyttöön jäsenvaltioissa eikä antaa neuvoa-antavia lausuntoja yleisluonteisista tai hypoteettisista kysymyksistä (em. asia Bosman, tuomion 60 kohta ja asia C-451/99, Cura Anlagen, tuomio 21.3.2002, Kok. 2002, s. I-3139, 26 kohta).

- 36 Näin ollen on mahdollista kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen muun muassa silloin, jos ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos yhteisöjen tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. vastaavasti em. asia PreussenElektra, tuomion 39 kohta, ja em. asia Canal Satélite Digital, tuomion 19 kohta).
- 37 Jotta yhteisöjen tuomioistuin voisi antaa hyödyllisen yhteisön oikeuden tulkinnan, on tarkoituksenmukaista, että ennen ennakkoratkaisupyyntöä tekemistä kansallinen tuomioistuin selvittää asiaan liittyvät tosiseikat ja ratkaisee puhtaasti kansallista oikeutta koskevat ongelmat (ks. yhdistetyt asiat 36/80 ja 71/80, Irish Creamery Milk Suppliers Association ym., tuomio 10.3.1981, Kok. 1981, s. 735, 6 kohta). Samoin on välttämätöntä, että kansallinen tuomioistuin selittää, minkä vuoksi se katsoo asian ratkaisemisen vaativan vastausta sen esittämiin kysymyksiin (ks. yhdistetyt asiat 98/85, 162/85 ja 258/85, Bertini ym., tuomio 12.6.1986, Kok. 1986, s. 1885, 6 kohta, ja asia C-343/90, Lourenço Dias, tuomio 16.7.1992, Kok. 1992, s. I-4673, 19 kohta).
- 38 Tätä oikeuskäytäntöä voidaan soveltaa pöytäkirjassa järjestettyyn ennakkoratkaisumenettelyyn (ks. tältä osin asia C-220/95, Van den Boogaard, tuomio

27.2.1997, Kok. 1997, s. I-1147, 16 kohta; asia C-295/95, Farrell, tuomio 20.3.1997, Kok. 1997, s. I-1683, 11 kohta, ja asia C-159/97, Castelletti, tuomio 16.3.1999, Kok. 1999, s. I-1597, 14 kohta).

- 39 Tältä osin on todettava, että kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa on kyse siitä, että itävaltalaisessa tuomioistuimessa on nostettu kanne, jossa vaaditaan toimitusten hinnan maksamista. Ennakkoratkaisupyyntöä ei käy ilmi, miltä osin sopimuksen, jolle Gantnerin vaatimukset perustuvat, täsmällinen oikeudellinen luonne olisi merkityksellinen ratkaistaessa tällaista vaatimusta.
- 40 Näissä olosuhteissa on todettava, että yhteisöjen tuomioistuimella ei ole tiedos-
saan seikkoja, joista riittävästi ilmenisi, miltä osin vastaus kolmanteen kysy-
mykseen on tarpeellinen.
- 41 Näin ollen tämä kysymys jätetään tutkimatta.

Oikeudenkäyntikulut

- 42 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Itävallan, Italian ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeuden-
käyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian
käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa
vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana
on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Oberster Gerichtshofin 22.2.2001 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

- 1) Tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen, sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella, Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella, 21 artiklaa on tulkittava siten, että sen arvioimiseksi, koskevatko samojen asianosaisten välillä eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetut kaksi kannetta samaa asiaa, on otettava huomioon vain kummankin kantajan vaatimukset, eikä yhden vastaajan esittämiä puolustautumisperusteita.

Wathelet

Timmermans

La Pergola

Jann

von Bahr

Julistettiin Luxemburgissa 8 päivänä toukokuuta 2003.

R. Grass

kirjaaja

M. Wathelet

viidennen jaoston puheenjohtaja